

REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Arrêté du Gouvernement de la Région
de Bruxelles-Capitale

Besluit van de Brusselse
Hoofdstedelijke Regering

— Arrêté du
Gouvernement de la Région de
Bruxelles-Capitale entamant la
procédure de classement comme
monument la totalité de l'immeuble
sis avenue du Panthéon 59 à
Koekelberg

— Besluit van de
Brusselse Hoofdstedelijke Regering
houdende instelling van de procedure
tot bescherming als monument van de
totaliteit van het gebouw gelegen
Panthéonlaan 59 te Koekelberg

Le Gouvernement de la Région de
Bruxelles-Capitale,

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à
la conservation du patrimoine immobilier,

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993
inzake het behoud van het onroerende
erfgoed, inzonderheid op het artikel 18 ;

Sur la proposition du Ministre-Président du
Gouvernement de la Région de Bruxelles-
Capitale et du Secrétaire d'Etat chargé des
Monuments et des Sites,

Op voorstel van de Minister-Voorzitter van de
Brusselse Hoofdstedelijke Regering en
van de Staatssecretaris belast met
Monumenten en Landschappen,

Arrêté:**Besluit:**

Article 1er. Est entamée la procédure de
classement comme monument de la totalité
de l'immeuble sis avenue du Panthéon 59
à Koekelberg, en raison de son intérêt
artistique et esthétique précisé dans
l'annexe I du présent arrêté ; connu au
cadastre de Koekelberg, division 2, section
B, feuille 2, parcelle n° 71 G 4.

Artikel 1. Wordt ingesteld de procedure tot
bescherming als monument van het
gebouw gelegen Panthéonlaan 59 te
Koekelberg, vanwege haar artistieke en
esthetische waarde zoals nader bepaald in
bijlage I van dit besluit ; bekend ten
kadaster te Koekelberg, 2de afdeling, sectie
B, 2de blad, perceel nr. 71 G 4.

Art. 2. La zone de protection relative au
monument décrit dans l'article 1er
comprend l'ensemble des parcelles et des
voiries ainsi que les parties de parcelles et
de voiries reprises dans le périmètre
délimité sur le plan figurant à l'annexe II du
présent arrêté.

Art. 2. De vrijwaringszone met betrekking
tot het artikel 1 vermelde gebouw omvat
het geheel van de percelen en de wegen,
alsook gedeelten van de percelen en de
wegen opgenomen in de omtrek zoals
afgebakend op het plan in bijlage II van dit
besluit.

Art. 3. Le ministre qui a les monuments et
sites dans ses attributions est chargé de
l'exécution du présent arrêté.

Art. 3. De minister bevoegd voor de
monumenten en landschappen, is belast
met de uitvoering van dit besluit.

Bruxelles, 06 MAI 2004

Brussel, 06 MAI 2004

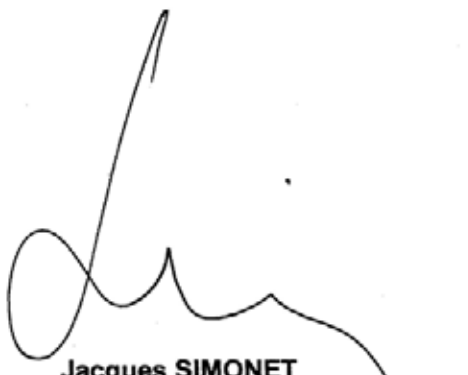
Pour le Gouvernement de la Région de
Bruxelles-Capitale,

Voor de Brusselse Hoofdstedelijke
Regering,

Le Ministre-Président du Gouvernement de
la Région de Bruxelles-Capitale chargé des
Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du
Territoire, des Monuments et des Sites, de
la Rénovation urbaine et de la Recherche
scientifique,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse
Hoofdstedelijke Regering bevoegd
Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke
Ordening, Monumenten en Landschappen,
Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk
Onderzoek,

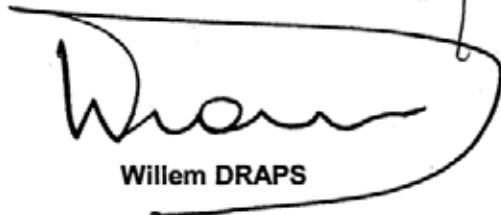

Jacques SIMONET

Le Secrétaire d'Etat à la Région de
Bruxelles-Capitale chargé de
l'Aménagement du Territoire, des
Monuments et des Sites et du Transport
rémunéré des personnes,

De Staatssecretaris bij het Brussels
Hoofdstedelijke Regering bevoegd met
Ruimtelijke Ordening, Monumenten en
Landschappen en Bezoldigd Vervoer van
Personen,

Willem DRAPS

Copie certifiée conforme
25 MAI 2004
Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles CLAREBOUT
KANSELARIJ

**ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE
ENTAMANT LA PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME MONUMENT DE L'IMMEUBLE SIS AVENUE
DU PANTHEON 59 A KOEKELEBERG**

Réf. cadastrale : Koekelberg 2ème division, section B., 2ème feuille, parcelle n° 71 G 4

Description sommaire :

Le bâtiment Art Nouveau situé au 59 de l'avenue du Panthéon à Koekelberg fut construit selon les plans datés de 1913 par l'architecte **Fernand Lefever**. La signature «F^D. LEFEVER ARCH.» est visible à droite sur le socle de la façade. Le bâtiment comprend trois niveaux sur deux travées de largeur inégale sous toiture mansardée et est érigé en pierre de France. Le socle de l'habitation est en pierre bleue et contient une ouverture en triplet protégée par une grille en fer forgé. Le niveau inférieur de la travée d'accès contient une porte d'accès vitrée munie de ferronneries dans lesquelles est inséré un médaillon avec deux *putti*. La porte d'entrée arbore un auvent vitré à son sommet. Celui-ci est surmonté par un garde-corps contenant des sgraffites avec représentation d'une tête féminine. Le deuxième niveau arbore une fenêtre géminée surmontée d'une baie d'imposte élégamment subdivisée par des boiseries se terminant en arc en plein cintre. Cette baie est une nouvelle fois couronnée par une table d'arqués ornée de sgraffites. Au-dessus se trouve une corniche formant transition vers la toiture mansardée contenant deux lucarnes géminées.

La travée droite est de part et d'autre limitée par une saillie partant du centre de la fenêtre au premier niveau. La quadruple baie du premier niveau est surmontée d'une baie d'imposte divisée par des boiseries et se termine en arc surbaissé. La partie supérieure de cette baie sert de chaque côté de départ aux consoles du balcon du premier étage. Le balcon arbore une balustrade en ferronneries à motifs géométriques. L'accès au balcon se fait par des ouvrants de portes dimensionnées et parachevées à l'identique de l'ouverture du rez-de-chaussée. Le troisième niveau possède un balcon de plan triangulaire délimité par des ferronneries. L'accès au balcon est formé par une double porte avec boiseries dans l'imposte. Ce niveau se termine en arc ogival devançant la toiture mansardée.

La façade arrière est de conception très sobre et est pourvue d'un auvent métallique avec verrière s'étendant tout au long de la façade.

Les espaces intérieurs ont gardé de nombreux éléments d'origine. C'est notamment le cas pour le hall d'entrée avec ses lambris en diverses sortes de marbre et son carrelage d'époque. L'accès vers l'ancien bureau est situé à droite dans ce hall. Il comprend une double porte avec imposte. Témoinnant d'une exécution soignée, celle-ci contient des divisions de petit bois de style géométrique. A droite et à côté de cette porte, au-dessus des lambris, on aperçoit un vitrail à motif floral. A l'arrière, le hall d'entrée donne accès à la cage d'escalier au travers d'une double porte travaillée de manière identique à la précédente. L'escalier est ponctué de belles colonnettes et d'un double départ, le tout travaillé en motifs géométriques. Les pièces d'habitation du rez-de-chaussée forment une enfilade de trois pièces séparées par des portes monumentales. Les manteaux de cheminées sont en marbre et la pièce médiane est habillée de lambris de bois à décoration géométrique. Les plafonds de toutes les pièces sont ornés de belles moulures.

Les différents éléments - tels que les portes, les frises et les cheminées - sont repris aux étages, où ils sont traités de manière plus dépouillée. Une des cheminées du premier étage arborant des parois ornées de carreaux avec décor central de *putti* avec un panier de fruits est remarquable.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier :

Cet immeuble construit en style Art Nouveau se trouve au 59 de l'avenue du Panthéon à Koekelberg. La création de l'avenue s'inscrit dans le contexte de l'urbanisation du plateau de Koekelberg sous le règne de Léopold II. En 1867, il fut décidé d'urbaniser la zone selon les plans de Victor Besme. L'aménagement de l'infrastructure générale des avenues avoisinantes eut lieu entre 1870 et 1885. La décision d'ériger une basilique, dont la réalisation sera encore différée un certain temps, ne sera prise qu'en 1903. Le nom de l'avenue du Panthéon évoque le panthéon que Léopold II avait souhaité ériger à l'emplacement actuel de la basilique. Il était question d'y faire inhumer les héros de la nation.

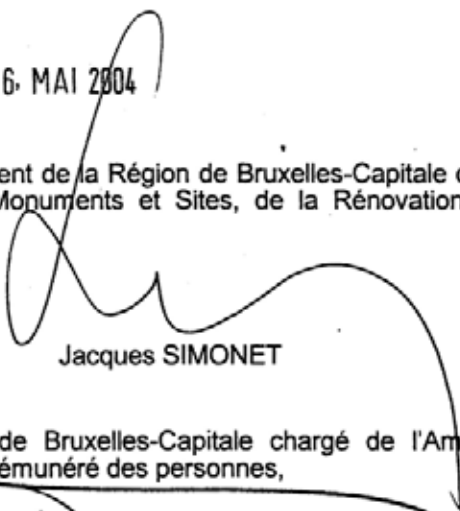

L'habitation Art Nouveau située au 59 de l'avenue du Panthéon fut conçue par l'architecte **Fernand Lefever**. Celui-ci fut principalement actif dans les communes de Koekelberg (boulevard Léopold II et avenue Seghers), Jette (avenue Broustin) et Ganshoren (habitations sociales de la rue Pangaert). Il est l'auteur des plans de nombreux bâtiments à l'avenue du Panthéon. Il est par conséquent évident que l'avenue est marquée par son empreinte. Il y a principalement déployé les styles Beaux-Arts (aux numéros 46, 55 et 58) et éclectique (aux numéros 56, 61 et 64). Le style Art Nouveau apparaît dès lors à titre exceptionnel dans les immeubles qu'il a produits dans ces trois communes.

Le 59 de l'avenue du Panthéon fut l'habitation personnelle de l'architecte (intégrant un bureau dans la pièce avant) et fut dessiné en 1913. La façade de la maison présente une conception raffinée et élégante. Tous les éléments d'embellissement d'une façade y sont repris : balcons avec ferronneries, belles ouvertures de fenêtres divisées par des petit bois, sgraffites, ... De même, l'intérieur de l'habitation témoigne d'une finition soignée comportant des lambris en bois et en marbre, des cheminées décorées et des vitraux. Il est probable que cette habitation ait servi de carte de visite illustrant le savoir-faire de l'architecte. Les habitations qu'il conçut ultérieurement au 77 de l'avenue Seghers (projet daté de 1923) et au 249 du boulevard Léopold II (projet de 1914) illustrent une conception analogue dans le traitement de la façade. Ces immeubles possèdent deux travées dont l'une est mise en exergue par une saillie achevée par un balcon au premier niveau et un deuxième balcon plus modeste au deuxième niveau, qui culmine en pignon ogival. Lors de l'élaboration ultérieure de plans d'habitations, **Fernand Lefever** a puisé dans le vocabulaire de son habitation privée en en simplifiant le langage formel et en y apportant des variations.

Vu pour être annexé à l'arrêté du 06 MAI 2004

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation Urbaine et de la Recherche Scientifique,

Jacques SIMONET

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites et du Transport rémunéré des personnes,

Willem DRAPS

Copie certifiée conforme

25 MAI 2004

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles CLAFEROU

KANSELARIJ

**BIJLAGE I VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING HOUDENDE
INSTELLING VAN DE PROCEDURE TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE TOTALITEIT
VAN HET GEBOUW GELEGEN PANTHEONLAAN 59 TE KOEKELBERG**

Kadastrale gegevens : Koekelberg.2de afdeling, sectie B, 2de blad, perceel nr 71 G 4

Beknopte beschrijving :

Het art nouveau gebouw aan de Pantheonlaan 59 te Koekelberg werd gebouwd naar de plannen van 1913 van architect **Fernand Lefever**. De signatuur 'F^D. LEFEVER ARCH' bevindt zich aan de rechterkant van de gevel op de sokkel. Het gebouw bestaat uit drie bouwlagen en twee ongelijke traveeën en is opgetrokken uit witte steen onder een mansardedak. De sokkel van de woning is in blauwe hardsteen en in de rechtertravee voorzien van een drielicht dat beschermd wordt door hekwerk in smeedijzer. De toegangstravee heeft in de onderste bouwlaag een beglaasde toegangsdeur met smeedwerk waarin een medaillon met twee putti verwerkt is. Boven de toegangsdeur bevindt zich een ijzeren luifel met glas. De luifel wordt bekroond door een borstwering met een sgraffito dat een vrouwenhoofd weergeeft. In de tweede bouwlaag bevindt zich een tweelicht met bovenlicht en een sierlijke houten onderverdeling, die eindigt in een rondboog. Dit raam wordt opnieuw bekroond door een borstwering met een sgraffito versiering. Daarboven bevindt zich een korte kroonlijst die de overgang vormt naar het mansardedak met een dakkapel met tweelicht.

De rechtertravee wordt aan beide zijden begrensd door een risaliet die vertrekt vanaf het midden van het raam in de eerste bouwlaag. Het vierlicht in de eerste bouwlaag heeft een bovenlicht met houten onderverdelingen en eindigt in een steekboog. Aan de bovenzijde van dit raam beginnen aan beide zijden de consoles die het balkon op de eerste verdieping ondersteunen. Het balkon heeft een balustrade in geometrisch uitgewerkt smeedwerk. De toegang tot het balkon wordt gevormd door balkondeuren met dezelfde indeling en uitwerking als het raam in de eerste bouwlaag. In de derde bouwlaag bevindt zich een tweezijdig balkon met smeedwerk. De toegang tot het balkon wordt gevormd door een dubbele deur met houtwerk in het bovenlicht. Deze bouwlaag eindigt in een spitsboog die zich voor het mansardedak bevindt.

De achtergevel is eenvoudig uitgewerkt en heeft aan de eerste bouwlaag een ijzeren luifel met glaswerk over de hele breedte van de gevel.

In het interieur werden een groot aantal oorspronkelijke elementen bewaard. Dit is onder meer het geval voor de inkomhal die voorzien is van lambriseringen in verschillende soorten marmer en aanwezigheid van de oorspronkelijke vloertegels. Aan de rechterkant van deze hal bevindt zich de toegang tot het vroegere bureau. Deze toegang bestaat uit dubbele deuren met bovenlichten. Ze zijn fraai uitgewerkt met houten onderverdelingen in een geometriserende stijl. Aan de rechterkant naast deze deur bevindt zich boven de lambrisering een glas-in-loodraam met floraal motief. De inkomhal geeft aan de achterzijde, via een dubbele deur die op dezelfde manier is uitgewerkt als de vorige deur, toegang tot de traphal. De trap heeft fraaie stijlen en een dubbele trappaal die geometrisch uitgewerkt zijn. De woonruimten op het gelijkvloers bestaat uit een opeenvolging van drie kamers die gescheiden zijn door monumentale deuren. De schouwen zijn in marmer uitgewerkt en in de middelste ruimte is een lambrisering in hout met geometrische versiering aanwezig. Alle kamers zijn voorzien van mooi uitgewerkt lijstwerk aan de plafonds.

De verschillende elementen zoals de deuren, lijstwerk en schouwen zijn op de verdiepingen in vereenvoudigde vorm terug te vinden. Opmerkelijk is een schouw op de eerste verdieping waarvan de wand voorzien is van tegels met centraal een decor met putti met een fruitmand.

Waarde van het goed volgens de maatstaven vastgesteld in artikel 2, 1°, van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerend erfgoed:

Het art nouveau gebouw is gelegen aan de Pantheonlaan nr. 59 te Koekelberg. Het ontstaan van de laan is te situeren binnen het kader van de verstedelijking van het plateau van Koekelberg door Leopold II. In 1867 werd de beslissing genomen om het gebied te verstedelijken naar plannen van Victor Besme. Tussen 1870 en 1885 werd de algemene infrastructuur van de omliggende lanen aangelegd. Het is slechts in 1903 dat de beslissing genomen werd een basiliek op te richten, waarvan de verwezenlijking nog een tijd op zich zou laten wachten.

De naam Pantheonlaan verwijst naar het Pantheon dat Leopold II rond 1880 wou bouwen op de plaats waar momenteel de Basiliek staat. Het was de bedoeling dat de nationale helden hierin zouden begraven worden.

De art nouveau woning aan de Pantheonlaan werd door architect **Fernand Lefever** ontworpen. Deze architect was actief in onder meer de gemeenten Koekelberg (Leopold II-laan en Segherslaan), Jette (Broustinlaan) en Ganshoren (sociale woningen aan de Pangaertstraat). Hij ontwierp een groot aantal gebouwen voor de Pantheonlaan. Het is dan ook duidelijk dat hij een stempel drukte op de laan. De stijl die hij gebruikte was voornamelijk Beaux-Arts (nrs. 46, 55 en 58) en eclectisch (nrs 56, 61 en 64). De art nouveau stijl vormt dan ook eerder een uitzondering in het werk dat hij voor de drie gemeenten ontwierp.

Het gebouw aan de Pantheonlaan nr. 59 was de eigen woning (met bureau in de voorkamer) van de architect en werd ontworpen in 1913. De gevel van de woning is heel geraffineerd en elegant uitgewerkt. Alle elementen die een gevel aantrekkelijk maken zijn aanwezig. Balkons met smeedwerk, mooie ramen met houtwerk, sgraffiti,... Ook het interieur van de woning is verzorgd door het gebruik van houten en marmeren lambriseringen, versierde schouwen, glas-in-loodramen. Deze woning kan dan ook dienst gedaan hebben als visitekaartje van het kunnen van de architect. De woningen die hij achteraf ontwierp, zoals bijvoorbeeld aan de Segerslaan nr. 77 (ontwerp van 1923) en aan de Leopold II-laan nr. 249 (ontwerp van 1914), hebben wat de voorgevel betreft steeds een gelijkaardige opbouw. De gebouwen hebben steeds twee traveeën waarbij een travee geaccentueerd wordt door een risaliet, waarbij een balkon in de eerste bouwlaag en een kleiner balkon in de tweede bouwlaag die eindigt in een topgevel aanwezig zijn. Het gebouw dat **Fernand Lefever** voor zichzelf ontwierp heeft hij dan ook in een eenvoudiger vormtaal en met variaties herhaald in andere woningen.

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 06, MAI 2004

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

Jacques SIMONET

De Staatsecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen

Willem DRAPS

Copie certifiée conforme

25 MAI 2004

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles CLAEFROUT

KANSELARIJ

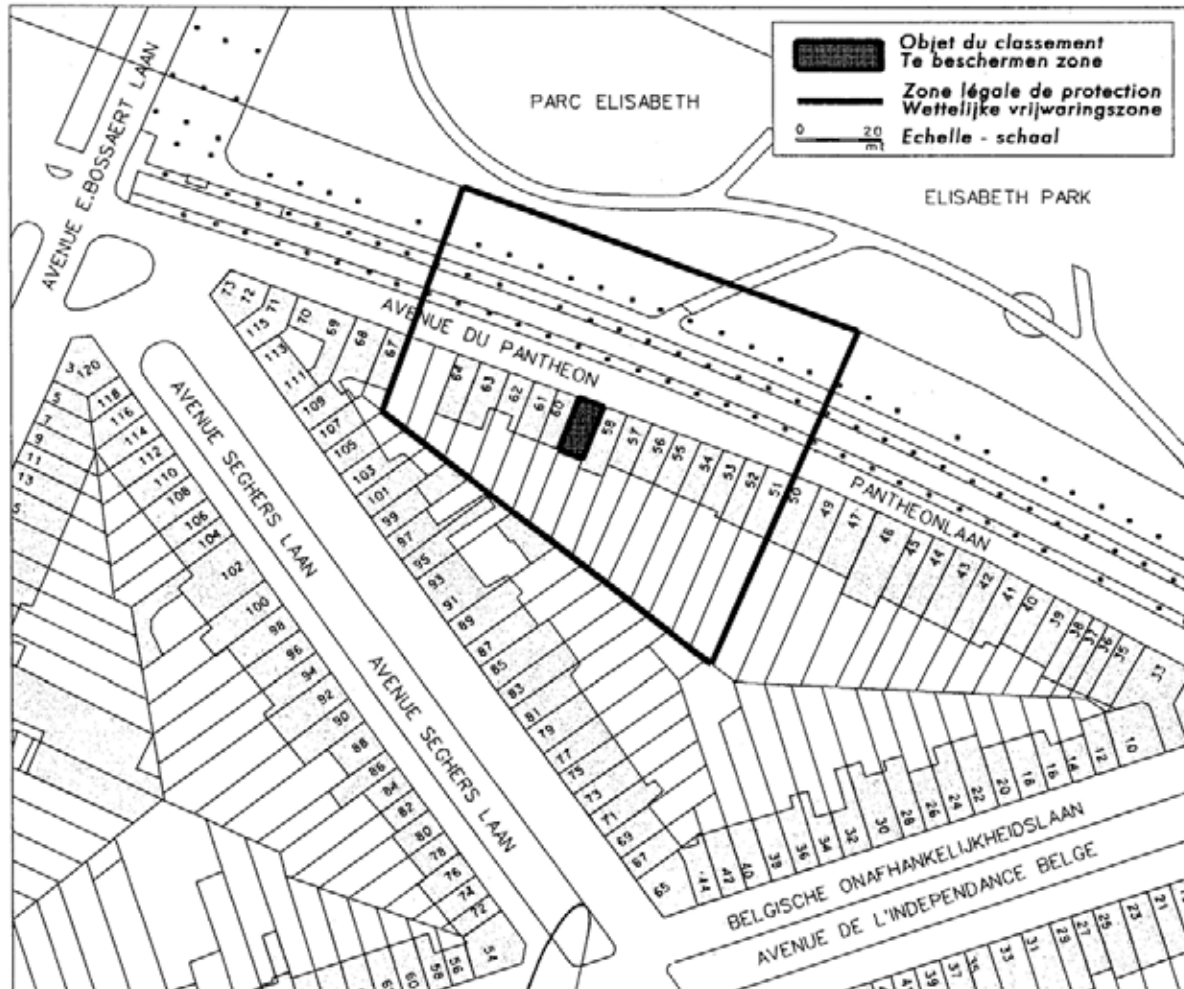

ANNEXE II A L'ARRETE DU
 GOUVERNEMENT DE LA REGION DE
 BRUXELLES-CAPITALE ENTAMANT LA
 PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME
 MONUMENT DE LA TOTALITE DE
 L'IMMEUBLE SIS AVENUE DU PANTHEON 59
 A KOEKELBERG

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE
 BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
 HOUDENDE INSTELLING VAN DE
 PROCEDURE TOT BESCHERMING ALS
 MONUMENT VAN DE TOTALITEIT VAN HET
 GEBOUW GELEGEN PANTHEONLAAN 59 TE
 KOEKELBERG

**DELIMITATION DE LA ZONE
 DE PROTECTION**

**AFBAKENING VAN
 DE VRIJWARINGSZONE**

Vu pour être annexé à l'arrêté du 06 MAI 2004

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 06 MAI 2004

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et des Sites, de la Renovation Urbaine et de la Recherche scientifique,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

Jacques SIMONET

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites et du Transport rémunéré des personnes,

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

Copie certifiée conforme

25 MAI 2004

Voor eensluidend afschrift

Willelm DRAPS

CHANCELLERIE

Gilles CLAYBOUT
 KANSELARIJ

